

Beste lezers,

Bij het begin van dit nieuwe jaar wil ik u vooreerst, mede namens alle medewerkers van het Nationaal Museum van Douane en Accijnzen, een gezond en voorspoedig 2015 toewensen.

Bij het begin van een nieuw kalenderjaar wordt er meestal vooruitgekeken naar wat de toekomst ons zal brengen. Maar het is ook altijd wel nuttig terug te kijken op de gebeurtenissen van het voorbij jaar.

Het jaar 2014 is binnen de Algemene Administratie van de Douane en Accijnzen gedomineerd door de zogenaamde «Kanteling». Concreet betekende deze enorme operatie niet allen een herschikking van het personeel binnen de FOD Financiën maar heeft zij ook geleid tot een nieuwe organisatiestructuur binnen deze FOD en uiteraard ook binnen de Algemene Administratie van de Douane en Accijnzen.

Ik ben enorm blij te mogen vaststellen dat mede dank zij de steun van de Hogere Overheid in Brussel en inzonderheid deze van de dhr. Administrateur-generaal Noël Colpin het Nationaal Museum van Douane en Accijnzen verankerd is in die nieuwe organisatie door deel uit te maken van de diensten van de Regiomanager Antwerpen D.A.

Het is nu aan ons om niet alleen dit jaar, maar ook de volgende jaren, verder te gaan in de uitbouw van ons museum zodat we het verleden kunnen bewaren en de toekomst een beeld kunnen geven van het rijke verleden van onze administratie.

Ik wens u alvast veel leesgenot met deze eerste publicatie van het nieuwe jaar.

*Namens het D&A Museum
Jan Moortgat
Voorzitter*

IACM-CONFERENTIE

24 tot 26 september 2014

Bezoek aan het “Musée national des douanes” in Bordeaux

Naar goede gewoonte mochten conservator Francis Huijbrechts en ikzelf onze administratie vertegenwoordigen tijdens de jaarlijkse IACM-conferentie, die ditmaal doorging in Bordeaux.

In de late namiddag van woensdag 24 september 2014 werden de IACM-gasten officieel verwelkomd in het Nationaal douanemuseum door regionaal-directeur Jean-Roald 'l Hermitte van Bordeaux en IACM-president Henri Nimax.

Het Nationaal Douanemuseum werd in Bordeaux opgericht in 1984 en focust op de rijke geschiedenis van de Franse douaneadministratie. Er gaat daarbij veel aandacht naar de historische groei van de douane sinds het Ancien Régime en er wordt - in tegenstelling tot andere IACM-musea - minder tijd en ruimte gespendeerd om de werking van de hedendaagse administratie voor te stellen aan het publiek, tenzij ter gelegenheid van een tijdelijke tentoonstelling. De collectie telt meer dan 13.000 objecten en een deel daarvan wordt tentoongesteld in het schitterende, oorspronkelijke douanegebouw (opgetrokken tussen 1735 en 1738) op de Place de la Bourse. Deze site is trouwens in 2007 met de historische stadskern van Bordeaux erkend als werelderfgoed door UNESCO.

Deze site is herkend door Unesco

Thema “Namaak”

In het verlengde van dit conferentiethema gaven medewerkers van het Douane Laboratorium te Bordeaux een opmerkelijke uiteenzetting over de analyses die zij uitvoeren op Bordeauxwijn, aangeslagen door de Franse collega's vanwege namaak. Blijkbaar verliezen onze zuiderburen enorm veel inkomsten omdat criminele organisatie, o.a. in China, gerenommeerde en dus dure Bordeauxwijnen namaken en slijten in eigen land. De plaatselijke bevolking heeft hoegenaamd geen vergelijkingsmateriaal voorhanden en betaalt alsnog zeer hoge bedragen voor de aangeboden “fake Bordeaux”. Deze worden ondermeer gebotteld in originele flessen die criminelen voor 150 euro per stuk aankopen om zo authentieke etiketten te bemachtigen.

Belangrijke bestuursfunctie

De herkozen bestuursleden

Dit jaar stonden de verkiezingen op het programma. Met algemene goedkeuring werd het bestaande bestuur echter opnieuw verkozen voor drie jaar. Dat wil dus zeggen dat naast de Luxemburgse president H. Nimax en de Noorse secretaris J. Eggertsson ons land met F. Huijbrechts als penningmeester, nogmaals een belangrijke bestuursfunctie op zich neemt.

De “ IACM-website”

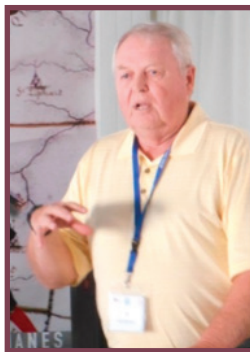
De website van ‘The International Association of Customs/Tax Museums’ of kortweg IACM vind je op <http://www.customsmuseums.org> en wordt heel regelmatig bezocht (2000 bezoekers per jaar).

De leden van de websitegroep overwegen om facebook te implementeren. Hoewel de meningen binnen IACM bleken toch behoorlijk verdeeld te zijn. Zo laten de meeste administraties hun werknemers niet toe om facebook te bezoeken tijdens de diensturen. Een ander gegeven is het feit dat het opstarten van een facebookpagina op zich geen probleem is, maar dat het regelmatig aanvullen doorgaans heel wat lastiger blijkt te zijn. Dit vraagt immers om een volgehouden opvolging vanuit de aangesloten musea die actuele informatie moeten aanbieden.

Deze topic wordt dus vervolgd...

Reizende tentoonstelling in de US

Bob Murtagh vertegenwoordigt een vereniging van voormalige douaniers in de USA. Het was oorspronkelijk de bedoeling om voor de VS één centraal douanemuseum op te richten, maar sinds de gebeurtenissen van 9/11 is dit idee wat op de achtergrond geraakt. De taken van “US Customs» zijn sindsdien overgenomen door twee grotere instanties, zijnde de “US Customs and Border Protection (CBP)” en de “U.S. Immigration and Customs Enforcement”, en zij beheren op dit ogenblik enkel een archief. Heel veel collectiestukken zijn overigens vernietigd bij de aanslag op het WTC in New York. De vereniging van oud-douaniers besloot dan om een tentoonstelling uit te bouwen die op reis gaat langs al dan niet historische panden van de Amerikaanse douane. Zo telt men momenteel een 150-tal bezoekers per dag voor de langlopende expositie op een toeristisch goed gelegen site in de haven van San Francisco.

Vernieuwd douanemuseum Luxemburg

Het museum van onze Luxemburgse collega's was een aantal jaren gevestigd in een voormalig grenskantoor in Esch-sur-Alzette. Dat pand werd twee jaar geleden afgebroken en de collectie werd tijdelijk ondergebracht in een niet aangepast depot nabij Strassen. Er werd lange tijd aan gedacht om een grote, multifunctionele ruimte op te trekken

nabij het monument te Schengen, waar zowel politie, de post, de brandweer en douane hun museumcollectie zouden kunnen onderbrengen. De gewijzigde omstandigheden beslisten er echter anders over en dat gebouw kwam er uiteindelijk niet. Wel kregen onze collega's een nieuw administratief kantoor in het centrum van de stad Luxemburg, waar vanaf 1 januari 2014 ook plaats voorzien is voor de collectie van het douanemuseum.

Het Transport en Communicatie Museum te Porto

De Portugese Susana Faro gaf een uiteenzetting over de werking van hun museum, waarin de douanecollectie is opgenomen.

De 9 vaste medewerkers weten de doelstellingen binnen hun divers takenpakket (Transport, Communicatie, Douane) bijzonder goed te combineren. Zo nemen ze intrigerende voorwerpen uit o.a. de douanecollectie mee naar plaatsen waar mensen verblijven die afgesloten zijn van de reguliere vormen van communicatie (bijvoorbeeld gevangenissen en ziekenhuizen) om erover te vertellen. Beide projecten kennen een bijzonder groot succes. Het plaatselijke ziekenhuis voorziet ondertussen wekelijkse sessies met kankerpatiëntjes en het bestuur van de gevangenis is ook vragende partij.

Wordt vervolgd... in Porto 2015.

Tekst: Anne Van Puymbroeck

Foto's: Francis Huijbrechts

Reisverslag: Ondervoorzitter Bert op collegiaal bezoek in Porto

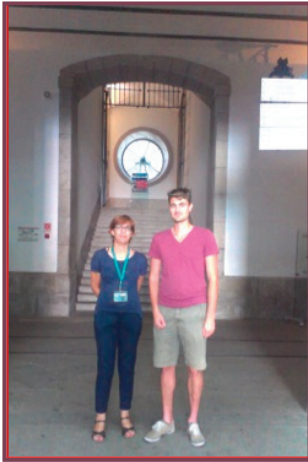
Toen ik enkele weken voor mijn vertrek wat toeristische informatie opzocht om mijn geplande trip naar Porto en Lissabon begin september voor te bereiden, stootte ik op het Customs House and Transports & Communications museum in Porto. Na navraag bij collega Ann bleek zij dankzij de deelname aan de jaarlijkse IACM-bijeenkomsten goede contacten te onderhouden met de Portugese collega's. Al snel gingen er enkele mailtjes over en weer en werd er een afspraak gemaakt voor een bezoek op zaterdag 30 augustus.

Op het moment dat mijn verloofde en ik omstreeks 15u voor het indrukwekkende gebouw stonden, werd al meteen een eerste verschil duidelijk met het eigen D&A-museum. Waar ons museum gehuisvest is in een ultramoderne nieuwbouw, is zijn Portugese tegenhanger gelegen in een monumentaal douanegebouw uit het midden van de 19e eeuw.

Luttele minuten na aanmelding aan het onthaal werden we warm verwelkomd door onze gastvrouw Adriana. We werden meteen door haar meegenomen naar de fraaie archiefruimte en tevens bibliotheek van douane (wat een verschil met ons documentatiecentrum!). Hier kregen we een korte introductie over het gebouw en de omvangrijke collectie documenten, wetgeving en publicaties die hier werden bewaard. We kregen eveneens meer uitleg over het roemrijke heden én verleden van het gebouw zelf, informatie die ik hieronder graag ook met jullie deel.

Van Douanehuis naar Transportmuseum

Het schitterende gebouw werd in het midden van de 19e eeuw voltooid en kreeg als naam het nieuwe douanehuis omdat het ter vervanging werd gebouwd van het veel kleinere, oude douanehuis in het stadscentrum van Porto. Het werd gebouwd naar de meest moderne normen uit die tijd. Zo werd er in het hele gebouw reensporen aangelegd en zorgden eigen hefkransen (door de collega's liefkozend giraffen genoemd) ervoor dat de goederen rechtstreeks van de schepen in de magazijnen

Gids Adriana samen met Bert

terechtkwamen. Het nieuwe douanehuis deed sindsdien dienst als nieuwbakken aangifteplaats en depot van de douane. Tegen het einde van de jaren 1980 verdween de logistieke activiteit in het centrum van Porto (gelegen een tiental kilometer stroomopwaarts op de Douro) echter naar de nieuwere industriële hub aan de Atlantische Oceaan. Hierdoor verdween de functie als douanehuis en werd er gestart met grondige renovatiewerken. Sinds 1992 huisvest het dan het hoofdkwartier van het Museum van Transport en Communicatie, zonder zijn oorspronkelijke karakter van douanegebouw hel emaal te verliezen.

Senhora de Alfandega

Na deze geschiedenisles was het tijd om het bezoek echt van start te laten gaan, maar niet alvorens we eerst nog even kort halt hielden bij de plaatselijke beschermheilige van de douaniers, Nossa senhora de Alfandega. In Portugal waren de goden de douaniers van nature blijkbaar minder gunstig gezind dan in ons landje, waar het eerder de smokkelaars waren die ter bescherming goddelijke invloed probeerden af te dwingen bij de hogere machten, kijk maar naar onze Notre dame de smokkeleir die in het museum staat te pronken.

Documentenrekken als toonkast

Hierna volgde een inleiding aan de hand van grote afbeeldingen over de haven van Porto en de rol van de douane gedurende de voorbije zes eeuwen, waarna we bij de eigenlijke expositie terechtkwamen. Naar analogie met de oorspronkelijke bewaarplaatsen van douanedocumenten werden de tentoongestelde voorwerpen in tot aan de nok reikende rekken geplaatst. De voorwerpen zelf bevonden zich natuurlijk enkel op ooghoogte of in grote houten kisten die werden opgesteld tussen voornoemde rekken.

De focus van de objecten lag – en dat is nog een verschil met ons museum - voornamelijk op het verleden van de organisatie en veel minder op de huidige taken van de administratie. Zo exposeerde men onder meer een aantal oude weeginstrumenten, stooktoestellen, klokken, smokkelvaliezen en ook een gitaar waarin gretig olijfolie werd gesmokkeld. Stuk voor stuk interessante objecten, maar al bij al waren we toch redelijk snel door de expositie heen.

Museum is ook congrescentrum

Vervolgens nam Adriana ons daarom nog even mee op sleeptouw tot bij een - weliswaar niet in al te beste condities verkerende - “giraf” en daarna naar de oude archiefruimte. In deze enorme ruimte werden vroeger tot meters hoog alle douanedocumenten bewaard. Vandaag de dag heeft ze echter een geheel andere functie. Het hele gebouw wordt, naast zijn museumfunctie, tegenwoordig immers gebruikt als hét congrescentrum van de stad, met als pièce de résistance deze schitterende gerenoveerde ruimte. Zo waren hier onder meer reeds Fidel Castro, koningin Beatrix en de voormalige Spaanse koning Juan Carlos te gast.

Douane met de handen in het haar

Na even in de voetsporen te hebben getreden van deze hoogwaardigheidsbekleders, kregen we tot slot nog (gratis) toegang tot de rest van het museum. We maakten op eigen houtje kennis met de omvangrijke collectie oude voertuigen die werden tentoongesteld. Zo werden er een vijftiental oude, presidentiële automobielen tentoongesteld en kregen we ook de kans de eerste wagen die ooit op Portugese bodem reed, te bezichtigen. Deze wagen zorgde er eind 19e eeuw voor dat de toenmalige grensbewakers met de handen in het haar zaten. Men had namelijk geen flauw benul hoe men dit voertuig zou moeten tarifieren, waardoor men het uiteindelijk maar als een met stoom aangedreven voertuig declareerde (wat het natuurlijk absoluut niet was). Ook vandaag de dag krijgen douaneambtenaren over de hele wereld overigens nog steeds te kampen met gelijkaardige situaties in deze steeds sneller ontwikkelende wereld.

Afsluitend hielden we nog een blitzbezoek aan de communicatiemodule en namen we nog even tijd om samen op de foto te gaan. Hierna volgde uiteindelijk toch het onvermijdelijke afscheid van onze toegewijde gastvrouw. Rest mij enkel nog om Adriana nog eens uitdrukkelijk te bedanken voor de hartelijke ontvangst en ze samen met haar collega's uit te nodigen in ons museum voor een rondleiding, als ze ooit in de buurt van Antwerpen moesten vertoeven.

Tekst en foto's: Bert Verhoeven

D&A IN DE GROOTE OORLOG (2)

Het kleine België raakte in de zomer van 1914 hopeloos betrokken bij een escalerend conflict tussen de Europese grootmachten: Duitsland, Oostenrijk-Hongarije, Rusland, Frankrijk en Groot-Brittannië. Op 4 augustus 1914, na een afgewezen ultimatum, viel het machtige Duitse leger daarbij ons land binnen, op weg naar Frankrijk waarmee snel moest worden afgerekend. Ons land mobiliseerde haar strijdkrachten en bij de ruim 200.000 Belgische militairen waren ook vele tientallen jonge ambtenaren van de toenmalige Administratie van Directe Belastingen, Douane en Accijnzen die hun uniform moesten inruilen tegen een legerplunje. Nogal wat van hen zouden de wapenstilstand in 1918 niet halen.

Dit monument bevindt zich in het Rijksadministratief Centrum aan de "Place des Fusillés" in Aarlen. We vinden er de namen van 20 tijdens de Eerste Wereldoorlog gesneuvelde ambtenaren uit de provincie Luxemburg. Drie van hen vielen reeds begin augustus 1914.

Sterven voor Luik

De regio Luik kreeg als belangrijk wegenknooppunt in het grensgebied al vanaf de eerste uren met de Duitse invasie en de bijhorende brutaliteiten te maken. In het vorige D&A-museumnieuws las u het relaas van de onverwacht hardnekkige tegenstand door de Belgische troepen vanuit de Vesting Luik, terwijl het gros van het veldleger zich verschanste achter de linie van het riviertje De Gete. We gaven aan dat er daarbij al minsten twee gemobiliseerde douaniers waren omgekomen. Verder onderzoek heeft intussen evenwel aan het licht gebracht dat er nog minstens 9 andere gemobiliseerde douaniers die eerste oorlogsdagen bij de verdediging van Luik zijn gesneuveld.

Eerst staan we evenwel stil bij een oorlogsslachtoffer voor de Administratie van Directe Belastingen, Douane en Accijnzen die helemaal geen militair was, maar een burger die zoals zovelen indertijd enkel op de foute plaats was op het foute tijdstip.

Hector Joseph Debauche werd geboren op 29 december 1872. Hij trad in dienst bij de administratie op 14 december 1893. Tegen 1914 was hij opgeklommen tot controleur des contributions te Esneux, een gemeente aan de Ourthe net ten zuiden van Luik.

Jammer genoeg voor hem en een aantal van zijn dorpsgenoten hadden Duitse troepen bij hun verrassingsaanval op de vesting Luik precies de omgeving van Esneux uitgekozen om over de Ourthe te geraken. Deze eenheden waren op 4 augustus aan hun opmars begonnen in Malmédy - toen een grensstadje in het Duitse rijk - en ze waren op 5 augustus tot bij Esneux opgerukt. Hun specifieke doel was de sector tussen Ourthe en Maas, maar ze botsten er al snel op Belgische troepen die duchtig weerwerk gaven. Ook hier hanteerden de Duitsers blijkbaar terreur als wapen om mogelijke tegenstand in de kiem te smoren of om hun woede te koelen over geleden verliezen.

De 41-jarige controleur Hector Debauche en zijn 40-jarige buurman Siméon Théodore werden "sans raison et sans jugement" uit hun huis gehaald en 300 meter verder standrechtelijk gefusilleerd. In de gemeente Esneux werden op 5 en 6 augustus 1914 in totaal een 20-tal burgers vermoord door Duitse troepen en verschillende huizen platgebrand.

Bij de slachtoffers was trouwens ook de 27-jarige Joséphine Debauche, een onderwijzeres uit Molenbeek die naar verluidt op vakantie was bij haar oom in Esneux. Het gaat hier dus waarschijnlijk om de nicht van Hector die op 6 augustus werd neergeschoten toen ze op de vlucht sloeg.

Het stond er in augustus 2014 een beetje scheefgezakt bij in de route de Poulseur in Esneux. Blijkbaar aangereden door een weggebruiker die niet uit zijn doppen had gekeken. Dit kleine monument voor de vermoorde Hector Debauche en Siméon Théodore werd op 30 april 1922 onthuld op de plaats waar het drama zich in augustus 1914 had voltrokken.

Omdat men vreesde voor represailles werd het paneel bij de Duitse inval in mei 1940 weggehaald. Lang na de Tweede Wereldoorlog werd het monument toevallig teruggevonden in een gemeentelijke opslagplaats en in 1967 teruggeplaatst. De tekst op het monument vermeldt 5 augustus 1914 als datum van de standrechtelijke executie voor controleur Debauche terwijl de overlijdensdatum in zijn personeelsdossier een dag later wordt gesitueerd.

Het duurde, zoals gezegd, niet lang na de inval eer het rond Luik tot zware confrontaties zou komen tussen Duitse en Belgische eenheden. Ondanks hun onervarenheid, hun gebrekkige opleiding, uitrusting en omkadering is het wel duidelijk dat de Belgische piotten hun vel daar duur hebben verkocht.

In amper drie dagen tijd zouden er trouwens minstens negen gemobiliseerde ambtenaren het leven laten in soms erg verbitterde gevechten. Ze dienden allen in de 3de Legerafdeling van generaal Gérard Leman die tevens de bevelhebber was van de Vesting Luik.

Ten noorden van Luik was de Duitse 34ste brigade met heel wat moeite pas in de late namiddag van 5 augustus in Visé aan de overtocht van de Maas kunnen beginnen. Met behulp van een noodbrug weliswaar aangezien de Belgische verdedigers de brug daar tijdig hadden opgeblazen. Vanuit Hermée rukte de brigade naar het zuiden op, met als doel de oude Citadel in het centrum van de stad. Daar zouden zij echter niet geraken. Ze botsten rond Rhees en Herstal op Belgische troepen die hevig weerstand boden. Tegen de dageraad besepte de Duitse brigadecommandant dat hij Luik niet zou kunnen bereiken en hij liet ontmoedigd de aftocht blazen. Daarbij geraakten heel wat onderdelen afgesneden en bovendien werden de terugtrekkende troepen bestookt door de artillerie vanuit de Belgische forten. De 34ste brigade werd ronduit in de pan gehakt en trok zich een heel eind terug, zelfs tot over de Maas bij Moelingen. Er werden in die sector alleen al 900 Duitsers krijgsgevangen genomen en 1500 gedood of gewond. Aan Belgische zijde waren er uiteraard ook veel slachtoffers gevallen bij de verbeterde gevechten. Bij het 12de Linieregiment dat de Duitsers uiteindelijk bij Herstal kon verjagen, telde men minstens twee douaniers onder de gesneuvelden.

Gustave Joseph Delhaye werd geboren in Maldegem op 28 juni 1884. Hij ging in dienst bij de administratie op 24 januari 1907, nadat hij sinds 1904 als beroepsvrijwilliger in het leger had gediend. Het is echter niet precies geweten wat zijn standplaats was. Hij sneuvelde op 5 augustus 1914 als korporaal bij het 12de Linieregiment en werd begraven in een massagraf te Rhees.

Hubert Snoeck werd geboren op 22 augustus 1893 te Neeroeteren. Hij maakte deel uit van de militieklas van 1913. Het is niet duidelijk wanneer hij precies bij de administratie is gekomen of waar hij zijn standplaats had. Zijn naam staat echter wel op een monument dat waarschijnlijk werd opgericht voor de gesneuvelde ambtenaren in de directie Limburg. Hubert maakte als soldaat 2de klasse deel uit van de 8ste Compagnie die behoorde tot het tweede bataljon van majoor Collyns dat de Duitsers bij Herstal een warm onthaal gaf.

Toen de Duitsers afdaalden van het plateau bij Rhees naar de linker Maasoever zag het er rond Herstal rustig uit, maar dit was slechts schijn. Vanuit goed voorbereide posities maakten de 400 man van Collyns korte metten met de Duitse aanvalsmacht en ze gingen prompt tot een tegenaanval over. De Belgen maakten in de huizen en tuintjes jacht op de achterblijvers en daarbij werd zelfs een vijandelijk vaandel buitgemaakt. Volgens zijn personeelsdossier sneuvelde Hubert Snoeck te

Luik op 5 augustus 1914. De digitale dodenregisters van het In Flanders Fields Museum geven voor hem evenwel 8 augustus aan. Hubert ligt vermoedelijk eveneens begraven in het massagraf op de begraafplaats te Rhees.

Ook ten oosten van de Vurige Stede kwam het die nacht tot zware confrontaties tussen oprukkende Duitse troepen van de 14de Brigade en een hardnekkige Belgische verdediging. Tussen de forten van Fléron en Evegnée probeerden de Duitse bataljons in het duister een doorgang te forceren, maar ook hier vergaarde Magere Hein een grote oogst. Toen ook nog de brigadecommandant sneuvelde leek de chaos aan Duitse zijde compleet. Tot een generaal uit de generale staf, Erich Ludendorf, het heft in handen nam en met de overblijvers – en de nodige bluf – kort na de middag via Jupille tot in het centrum van Luik kon doordringen. De enige Duitse troepen die de overval op de strategisch belangrijke stad met succes zouden afronden. Daarbij moet wel worden onderlijnd dat zij profiteerden van het feit dat generaal Leman omwille van de Duitse overmacht en de verschillende aanvalsrichtingen gewoon over onvoldoende reserves beschikte om deze doorbraak te voorkomen.

Tijdens de huis-aan-huisgevechten in het omstreden Queue-du-Bois kwam in de ochtend van 6 augustus de 28-jarige **Leopold Frans Hubert Peymen** om het leven bij de gevechten tegen de 14de Brigade. Hij was geboren te Maaseik op 6 juli 1886. Hij maakte deel uit van de militieklas van 1906 en is op een alsnog onbekende datum toegetreden tot de administratie in de directie Limburg. Hij werd in 1914 als sergeant ingezet bij het 11de Linierregiment. Hij werd begraven in de Luikse deelgemeente Wandre en kwam in 1924 terecht op de militaire begraafplaats Rabosée (graf 174).

Ook in de zone tussen Ourthe en Maas, ten zuidwesten van Luik, liep het voor de Duitsers niet bepaald volgens plan. Het zou bovendien een opvallend dodelijke sector worden voor gemobiliseerde ambtenaren van de Directe Belastingen, Douane en Accijnzen. Twee Duitse brigades waren vanaf 5 augustus vanuit het zuiden komen opzetten. Nadat ze over de Ourthe waren geraakt, rukten ze op naar Plaineveaux, Boncelles en Ougrée. Daarbij kwamen ze die nacht in botsing met onder andere Belgische troepen van de 9de en 14de Gemengde Brigades. Bij het 14de Linierregiment vielen de volgende uren liefst vier gemobiliseerde douaniers die allen afkomstig waren uit - en werkten in - de provincie Luxemburg.

Gustave Lucien Brion werd geboren op 1 december 1882 in Mussy la ville, in het uiterste zuiden van Luxemburg. Dit grensplaatsje zou op 22 augustus 1914 trouwens ook te maken krijgen met de Teutoonse furie

waarbij 13 burgers werden gedood en 55 huizen werden verwoest. Brion was toen echter zelf al ruim twee weken overleden. Hij was milicien voor het jaar 1912 en werd als soldaat 2de klasse ingedeeld bij het 14de Linie. Volgens zijn personeelsdossier sneuvelde hij op 5 augustus 1914, volgens de gegevensbank van het IFF een dag later. Hij rust thans met 211 andere gesneuvelden op de militaire begraafplaats te Ougrée, bij Seraing.

Een andere douanier die daar zijn laatste rustplaats zou krijgen, is **Edouard Joseph Colette**. Hij was op 9 december 1883 geboren te Tavigny als zoon van Jean-Baptiste en Céline Hubert. Zijn moeder overleed in 1906. Het gezin Colette verloor trouwens twee kinderen op jonge leeftijd, respectievelijk in 1881 en 1908. Edouard trad in dienst bij de administratie op 23 januari 1910.

Een beeld van het massagraf voor Belgische militairen te Ougrée

Zijn standplaats was Martelange aan de grens met het Groothertogdom Luxemburg. Hij werd soldaat 2e klasse bij het 14de Linie en op zijn personeelsdossier werd genoteerd dat hij verdween in de nacht van 5 op 6 augustus 1914, maar blijkbaar rust Edouard in een massagraf te Ougrée.

Dit kleine gedenkteken voor douanier Edouard Colette werd aangebracht op het graf van zijn ouders te Tavigny

Auguste Ensich werd geboren te Attert op 6 april 1882. Hij kwam bij de administratie op 23 maart 1912. Hij diende eveneens als soldaat 2e klasse in de 9e compagnie van het 14de Linie. Hij kwam om op 5 of 6 augustus 1914, maar het is niet precies bekend waar. Hij werd aanvankelijk begraven in Angleur een deelgemeente van Luik. Zijn naam staat tevens vermeld op een grafmonument in zijn geboorteplaats, maar het is niet duidelijk of hij daar effectief begraven ligt. Het is mogelijk dat zijn stoffelijk overschot begin 1923 naar Attert werd overgebracht.

Op 29 maart 1884 werd **Léonard Joseph Christophe** geboren te Petit-Thier. Hij had zijn legerdienst vervuld als milicien van de klas van 1904. Hij ging in dienst bij de administratie op 27 maart 1913 en kreeg Brussel als standplaats. Hij werd gemobiliseerd als soldaat 2e klasse bij het 14de Linie en sneuvelde op 6 augustus 1914 bij Sart-Tilman. Hij kreeg zijn laatste rustplaats op de militaire begraafplaats te Bonnelles, een deelgemeente van Seraing.

De militaire begraafplaats te Bonnelles werd in de jaren 1920 gecreëerd en er werden uiteindelijk 270 stoffelijke overschotten verzameld. Van hen waren er 141 in augustus 1914 omgekomen.

Een andere bij Luik gesneuvelde douanier was de Limburger Jean Albert Deumens. Hij werd geboren te Eisden op 8 juli 1891. Hij was beroepsvrijwilliger in het leger vanaf 1909. Hij ging op 23 januari 1914 in dienst bij de douane en werd in Hamont gestationeerd. Hij behoorde als sergeant tot het 1ste Jagers te voet en moest zich bij de mobilisatie dus aanmelden in Charleroi. Na de ontduubeling van zijn regiment vormden ze samen met het 4de Jagers de 15de Gemengde Brigade. Deze werd op 4 augustus uitgewuifd door de Carolo's en ze gingen per trein op weg naar Hoei. Aangezien generaal Leman alle hulp kon gebruiken werd de 15de Brigade op 5 augustus naar de Vesting Luik gevoerd. Aanvankelijk gingen deze versterkingen in reserve bij Jupille terwijl o.a. reeds bij Fort Barchon werd gevochten. De 15de Brigade werd tegen de avond weer dwars door

Luik gestuurd en na een korte marspauze bij Fragnée werden ze ingezet om de vijandelijke opmars bij Sart-Tilman tot staan te brengen in haastig opgeworpen veldversterkingen. Het beboste en golvende terrein rond dit plaatsje maakte de operaties er niet makkelijker op, maar tegen 7 uur 's ochtends dropen de Duitsers ook daar af. Sergeant Deumens kon evenwel niet proeven van deze (kortstondige) overwinning aangezien hij staat geboekstaafd als gesneuveld te Sart-Tilman op 6 augustus 1914. Zijn huidige begraafplaats is onbekend.

Op 7 augustus overleed bij Luik tevens de 33-jarige **Modeste Jacob Fransolet**. Hij was geboren op 5 maart 1881 te Sart-lez-Spa in de provincie Luik. Hij was op 24 maart 1908 douanier geworden en had in 1914 Aubel als standplaats. Hij was korporaal bij het 14de Linie en bezweek mogelijk in een veldhospitaal aan zijn verwondingen. Hij ligt begraven op het kerkhof te Robermont, de grootste begraafplaats van Luik in de deelgemeente Bressoux.

Onder andere het inzetten van het 14de Linie en de 15de Brigade had dan wel geholpen om de Duitse opmars ten zuidwesten van Luik af te remmen, maar daardoor ontbrak het generaal Leman wel aan de nodige reserves om de Duitse doorbraak in het oosten van Luik af te weren. Een kleine vooruitgeschoven Duitse eenheid van de 34ste Brigade was in de ochtend van 6 augustus zelfs tot aan de voordeur van het hoofdkwartier van Leman geraakt. In een kort en chaotisch gevecht kwam zijn chef-staf om het leven en de generaal kon maar net ontkomen. De Belgische plaatscommandant vestigde zich uiteindelijk in Fort Loncin. Vooral het opduiken van vijandelijke troepen op de linker-Maasoever ten noorden van Luik baarde hem zorgen. Leman overschatte de Duitse slagkracht daar en had ook niet in de gaten dat die brigade ondertussen een flink pak rammel had gekregen en dat ze op dat ogenblik in volle terugtocht was naar de oostzijde van de Maas. De Belgische generaal besloot toch het gros van de 3de Legerafdeling te laten terugtrekken naar de posities van het veldleger achter de Gete. Het garnizoen van de fortengordel zou er de volgende dagen dus alleen voor komen te staan en Leman zag de toekomst voor de Vesting Luik somber in.

Bij de Duitsers had het aanvankelijke optimisme evenzeer een deuk gekregen. De hoge verliezen bij de verrassingsaanval op Luik - inclusief twee generaals - kwamen hard aan bij de Duitse legerleiding en ze besloten de grote middelen in te zetten om het onverwachte Belgische verzet te breken. Ze lieten liever hun moderne, zware artillerie de klus klaren dan hun infanterie opnieuw massaal in de strijd te werpen. Het aanvoeren en opstellen van de zware stukken geschut – stalen monsters tot 43 ton - en de systematische uitschakeling van de forten zou hen echter heel wat kostbare tijd kosten.

In het vorige artikel hadden we het al over de gemobiliseerde douanier Vandelaer die sneuvelde bij de explosie van het fort Loncin en ook zijn collega Claerman die omkwam tijdens de Slag van Halen aan de Gete. Daarmee stond de lugubere teller midden augustus 1914 reeds op 12 door oorlogsgeweld omgekomen ambtenaren van de Directe Belastingen, Douane en Accijnzen. Er zouden er nog minsten een achttal volgen voor die eerste oorlogsmaand werd afgesloten.

Wordt vervolgd

Tekst en foto's: *Francis Huijbrechts*

Collega's in 1914

Bij de start van deze artikelreeks gaven we aan dat het niet vanzelfsprekend bleek te zijn om te achterhalen hoeveel ambtenaren er in 1914 in dienst waren bij de Administratie der directe belastingen, douane en accijnzen. Een alerte lezer, Marnix Vroom (Attaché bij de Directe Belastingen), heeft dat probleem intussen voor ons opgelost. Waarvoor dank. Er werkten in het eerste oorlogsjaar 149 ambtenaren op het hoofdbestuur en 8823 in de buitendiensten.

Bronnen:

Gegevensbestand D&Amuseum PD in ARA (onvolledig)

Publicaties:

-Brabers J. en Lemmens R., Luik, augustus 1914, zoektocht naar een vergeten slag, 2009, Uitgeverij ASPEkt, Soesterberg

-Lampaert R., 1914: De Inval, België tijdens de Eerste Wereldoorlog, 1994, Uitgeverij De Krijger

Websites:

-www.inflandersfields.be/nl/kenniscentrum

-<http://www.bel-memorial.org>

-<http://www.ablhistoryforum.be/viewtopic.php?f=18&t=3380#p30521>

Correspondentie:

-e-mail Marnix Vroom dd 17 november 2014